Çepni Alevileri

Dr. Mustafa Aslan
aslnmstf88@yahoo.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
11.11.2026

Önerilen Atıf: Aslan, Mustafa (2025). Çepni Alevileri. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.dm5qf (Erişim Tarihi: 11.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Anadolu Alevîliğinin önemli bir alt grubunu teşkil eden Çepnî Alevîleri, Oğuzların Üç-Ok koluna mensup Çepnî boyuna bağlı olarak tarih sahnesine çıkmış ve tarihsel süreçte hem etnik kimlikleri hem de inanç yapıları bakımından dikkat çekici bir konumda yer almıştır. XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yönelen Türkmen göçleriyle birlikte yerleştikleri Batı Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde, yerel dinî ve kültürel yapılarla etkileşim içinde Alevî inanç sistemini benimsemişlerdir. Hacı Bektaş-ı Velî ve Safevîler gibi karizmatik dinî önder ve yapılarla kurdukları tarihsel ilişkiler, Çepnî Alevîliğinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Dedelik kurumu, cem ayinleri, musâhiplik ve on iki hizmet esasları gibi klasik Alevî unsurları bünyelerinde barındırmakla birlikte, yöresel kültürle bütünleşmiş özgün ritüel ve uygulamalar sergilemeleriyle öne çıkarlar. Osmanlı-Safevî rekabeti sürecinde zaman zaman baskılara maruz kalan Çepnî Alevîleri, bu dönemde kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir. Günümüzde ise sınırlı bölgelerde varlıklarını sürdürmekte olup, hem tarihsel hem de inançsal özellikleri bakımından Türkiye Alevî toplulukları arasında özel bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Alevi History, Alevi Identity, Çepni, Çepni Aleviler

Giriş

Çepni Alevileri, Anadolu Aleviliğinin önemli bir kolunu oluşturan ve günümüzde Batı Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu'nun belirli bölgelerinde varlığını sürdüren bir topluluktur. Tarihsel kökenleri itibarıyla Oğuz Türklerinin boylarından biri olarak kabul edilen Çepniler, hem Türkmen kimliği hem de Alevi inancıyla öne çıkmışlardır. Çepni Alevileri, Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısının dönüşüm sürecinde önemli bir rol oynamış, özellikle 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yapılan Türkmen göçleriyle birlikte bölgenin sosyokültürel dokusuna katkıda

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

bulunmuşlardır. Bu topluluk, Alevi inancının temel prensiplerini benimsemekle birlikte, kendine özgü gelenekleri, ritüelleri ve tarihsel deneyimleriyle diğer Alevi gruplardan ayrışmaktadır. Özellikle inanç pratiklerinde, dedelik kurumu, cem törenleri ve musahiplik gibi Aleviliğin ortak unsurlarını taşımalarına rağmen, yerel kültürle harmanlanmış özgün uygulamaları dikkat çekmektedir.

Tarihsel Kökenleri

Çepniler, köken itibarıyla Oğuz Türklerinin Üçok koluna mensup bir boy/aşiret olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama, hem yazılı kaynaklarda hem de sözlü gelenekte tutarlı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel kaynaklarda Çepni adı, "Çetni", "Çipni" ve "Çetmi" gibi farklı şekillerde de kaydedilmiştir. Bu farklılıklar, kelimenin farklı coğrafyalarda ve dönemlerde kullanımından kaynaklanmaktadır. Kelimenin etimolojik anlamı üzerine yapılan yorumlarda ise yazılı kaynaklarda 'düşmanla her zaman savaşan', 'derhal savaşır, çapar' gibi tanımlamalara yer verilmektedir(Sümer 1992, 241). Sözlü gelenekte de Çepni kelimesi etnik bir kökenden çok inançsal kimliğe bağlanmaktadır. Özellikle saha çalışmalarında kelimenin daha çok Alevi Türk anlamında kullanıldığı tespit edilmektedir(Yalman 1977, 165).

Çepnilerin genel özelliklerine baktığımız da genel olarak yarı göçebe bir yaşım tarzına sahip oldukları bilinmektedir. Göçebe yaşam tarzının bir sonucu olarak, Çepni topluluğunun temel ekonomik faaliyet alanı hayvancılık üzerine kurulmuştur. Tarihsel kayıtlara göre, Çepni nüfusunun önemli bir büyüklüğe sahip olması, beraberinde geniş hayvan sürülerinin varlığını da getirmiştir. Bu sürülerin, göç dönemlerinde diğer aşiretlere ait hayvanlarla karışmasını önlemek amacıyla, diğer Oğuz boylarında da görüldüğü üzere, Çepniler kendilerine özgü damgalar kullanmışlardır(Çetin 2008, 483). Günümüzde, bu damgalara Çepnilerin yoğun olarak yaşadığı bazı bölgelerde, örneğin Ordu-Mesudiye'deki Üçyol ve Kuyucak köylerindeki kaya yüzeylerinde rastlanmaktadır(Demir 2012, 83). Ayrıca,

günümüzdeki Çepni dernekleri tarafından bu damga, dernek sembolü olarak varlığını sürdürmektedir. Bu damganın kökeni, Oğuz boylarının hayvan totemi geleneğiyle ilişkilidir. Oğuz hayvan totemine göre, her Oğuz boyuna genellikle bir kuş türü olmak üzere belirli hayvanlar atfedilmiştir. Çepniler için bu kuş, Divan-ı Lügat'it Türk gibi yazılı kaynaklarda ongun olarak belirtilen, bir doğan türü olan sungurdur. Bununla birlikte, farklı kaynaklarda Çepni ongunu olarak Hümay-Umay, diğer adıyla devlet kuşu gibi efsanevi bir kuşun varlığına dair iddialar da bulunmaktadır(Sümer 1992, 8).

Söyleyiş ve Dilsel Kimlik

Çepni Alevilerinin dil yapısı, ağırlıklı olarak öz Türkçe unsurlar barındırmakla birlikte, tarihî kaynaklarda bu topluluğa dair "farklı" ya da "alışılmadık" bir Türkçe kullandıklarına ilişkin bazı yorumlara da rastlanmaktadır. Bu ifadeler, Çepni topluluklarının dili kullanım biçimlerine ilişkin dış gözlemlerin dikkat çekici örnekleridir. Günümüz araştırmalarında bu farklılığın temelinde yalnızca etnik ya da coğrafi nedenlerin değil, aynı zamanda inanç temelli sosyolojik etkenlerin de yattığı görülmektedir. Alevi inancına mensup olan Çepniler, tarihsel süreçte özellikle Sünni çoğunluğun bulunduğu bölgelerde dışlanma, baskı ve zaman zaman ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Bu durum, onların kamusal alanda kimliklerini saklama ihtiyacını doğurmuş; bu ihtiyaç da zamanla topluluk içinde kendilerine özgü, daha kapalı bir dilsel iletişim biçimi geliştirmelerine neden olmuştur. Bu durum bazı araştırmacılar tarafından, bilinçli ya da doğal biçimde gelişmiş bir "gizli dil" olarak tanımlanmaktadır(Sevinçli 2009, 1924).

Özellikle Gaziantep bölgesindeki Çepni yerleşimlerinde yapılan sözlü görüşmeler ve saha araştırmaları, bu topluluğun kullandığı ağızların çevrede yaygın olan diğer Türkçe şivelerden belirgin şekilde ayrıldığını ortaya koymuştur. Bu yerel ağızlarda büyük ölçüde Türkçe sözcükler kullanılsa da, Farsça kökenli kelimelere de sınırlı düzeyde rastlanmaktadır. Ayrıca dikkat çeken bir diğer

unsur, araştırmaya konu olan dört farklı Çepni köyünün (Miseri, Sarılar, Köseler ve Milelis) her birinde telaffuz biçimlerinin farklılık göstermesidir. Bu da, Çepni topluluklarının homojen bir dilsel yapıdan ziyade, köy temelli mikro varyasyonlar taşıyan bir ağız yapısına sahip olduğunu göstermektedir (KK3, KK6, KK5 ve KK7).

Coğrafi Dağılım

Oğuz boylarının Anadolu'ya yönelik göçleri, özellikle Selçuklu fetih hareketleriyle eş zamanlı olarak başlamış ve zamanla kalıcı yerleşimlere dönüşmüştür. Bu göçler sırasında, Oğuz topluluklarına "Türkmen" adı verilmiş; bu adlandırma, hem etnik hem de sosyal bir kimlik ifadesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu Türkmen boylarından biri olan Çepnilerin Anadolu'ya ne zaman geldiklerine dair kesin bir tarih bulunmamakla birlikte, bu konuda çeşitli tarihçiler tarafından yapılan değerlendirmeler mevcuttur. Faruk Sümer gibi araştırmacılar, Çepnilerin Anadolu'ya gelen ilk Türkmen boylarından biri olabileceğini ileri sürmektedir(Sümer 1992, 9).

Türkmenlerin Anadolu'ya yönelik ikinci büyük göç dalgası ise 13. yüzyılın başlarında, özellikle 1220'li yıllarda gerçekleşen Moğol istilalarının ardından ortaya çıkmıştır. Moğol baskısından kaçan büyük kitlelerin Anadolu'ya yönelmesi, bölgedeki Türkmen nüfusunun önemli ölçüde artmasına neden olmuştur(Çelik 2022, 40). Bu nüfus yoğunluğunun etkisiyle, dönemin bazı İslam coğrafyacıları ve tarihçileri, Anadolu için "Türkiye" terimini kullanmaya başlamıştır. Bu göç dalgası içinde yer alan Çepni boyunun bir bölümü, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad'ın politikaları doğrultusunda Konya ve çevresine yerleştirilmiştir. Bu yerleşim, hem bölgenin Türkleşme sürecinde hem de Çepnilerin yerleşik hayata geçişinde önemli bir dönüm noktası olmuştur(Yavuz 2022, 43).

Selçuklu yönetimi tarafından Konya çevresine yerleştirilen Çepni topluluklarının bölgedeki varlıklarına ilişkin erken dönem veriler, büyük ölçüde menkıbe türündeki kaynaklara

dayanmaktadır. Bu çerçevede, XIII. yüzyılın önemli sufîlerinden Hacı Bektaş-ı Veli hakkında kaleme alınan Vilâyetnâme'de, Suluca Karahöyük'e gelen Hacı Bektaş'ın burada Çepnilerle temas kurduğu aktarılmaktadır(Gölpınarlı 1958, 26). Anlatıya göre, Bektaş-ı Veli bu bölgede yaşayan Çepni ulularından Yunus Mukrî'nin evine konuk olur. Yine aynı metinde, Yunus Mukrî'nin dört oğlundan biri olan İdris'in, Bektaşilik tarihinde önemli bir figür olan Kutlu Melek (Kadıncık Ana) ile evli olduğu bilgisi yer alır. Rivayetlere göre, uzun süre çocuk sahibi olamayan Kadıncık Ana, Hacı Bektaş'ın duası ve kerameti neticesinde hamile kalır. Bu olay, hem Bektaşi geleneğinde hem de Çepnilerin inanç tarihinde önemli bir kırılma noktası olarak değerlendirilmiştir(Kardaş 2018, 249). Çelebi Bektaşîlerinden Çelebi Cemaleddin Efendi, Müdâfaa adlı eserinde bu çocuktan "Seyyid Ali Sultan" olarak söz eder. Bu anlatılar ışığında değerlendirildiğinde, Çepnilerin Hacı Bektaş-ı Veli'nin ilk müritleri arasında yer aldığı, dolayısıyla Bektaşiliğin erken dönem gelişiminde etkin bir rol üstlendikleri anlaşılmaktadır(Melikoff, 2010 120; Noyan 1998, 27-30). [1]

Bektaşi inancı ve Çepni toplulukları arasındaki bu erken dönem ilişkiler, ilerleyen yüzyıllarda Çepnilerin Anadolu Aleviliği içerisindeki yerini ve inançsal kimliğini derinden etkilemiştir. Bu bağlamda, Çepnilerin inanç yapısının temel karakteristiklerine ve Alevi-Bektaşi geleneğiyle kurduğu çok katmanlı ilişkilere de ayrıca değinmek gerekmektedir.

1240 yılı civarında Moğol akınlarının Anadolu'da yeniden etkili hale gelmesiyle birlikte, Selçuklu yönetimi stratejik ve güvenlik gerekçeleriyle Orta Anadolu'da bulunan Çepni topluluklarının önemli bir kısmını Karadeniz'in doğu ve orta kesimlerine yönlendirmiştir. Bu iskân süreci sonucunda Trabzon, Giresun (tarihî kaynaklarda "Vilayet-i Çepni" olarak anılır), Sinop, Canik, Kastamonu ve Amasya gibi bölgelerde yoğun bir Çepni yerleşimi meydana gelmiştir(Clavijo 1993, 75; Bostan 2013, 43).

Aynı dönemde Selçuklu otoritesinin zayıflamaya başlaması,

Karadeniz bölgesinde yeni beyliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda Danişmendliler, bölgedeki siyasî boşluğu dolduran ilk güçlerden biri olmuştur. Çepniler, kendi siyasal yapılarını oluşturuncaya kadar bu beyliğin hâkimiyeti altında yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Danişmendli Beyliği'nin yıkılmasının ardından ise Çepni toplulukları, tarih sahnesine ilk kez kendi adlarıyla kurdukları bağımsız beyliklerle çıkmışlardır: Hacıemiroğulları ve Taceddinoğulları(Demir 2002, 63).

Çepniler, bu beyliklerin kuruluşuyla birlikte hem bölgesel güç olarak ortaya çıkmış hem de Karadeniz'in sosyo-politik yapısında belirleyici bir unsur haline gelmişlerdir. Ancak bölgenin Osmanlı egemenliğine girmesiyle birlikte, tarihsel süreç içinde uygulanan idarî ve dinî politikalar neticesinde, Çepnilerin önemli bir kısmı geleneksel Alevi inançlarını terk ederek Sünni kimliğe yönelmiştir. Bu dönüşüm, hem merkezi otoritenin dini homojenleştirme çabalarının hem de uzun vadeli asimilasyon politikalarının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Çepni boyuna mensup önemli bir diğer grup, Halep Türkmenleri bünyesinde yarı göçebe bir yaşam biçimi sürdüren üç ayrı koldan oluşmaktaydı. Bu gruplara ilişkin mevcut en erken yazılı veriler, Osmanlı arşiv belgelerine dayanmaktadır ve XVI. yüzyıla tarihlenmektedir (BOA,TD,nr. 1040, 1524-1530, 97). Arşiv kayıtlarında bu üç koldan ilki, Antep bölgesinde yer alan Rumkale çevresinde yerleşik olarak gösterilmektedir. İkinci kol ise Tuğrul Kethüda adlı bir liderin önderliğinde Antakya'nın kuzeyindeki Gündüzlü kasabasına yerleşmiştir. Üçüncü kolun ise Boz Ulus Türkmen topluluğu içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

1520 yılına ait tahrir defterlerinde Rumkale çevresinde yaşayan Çepniler 53 vergi hanesi olarak kayda geçmiştir. Ancak 1570'lere gelindiğinde bu sayının 397 vergi hanesine ulaştığı görülmektedir; bu da nüfus artışı ve yerleşim yoğunluğu açısından dikkat çekici bir gelişmedir. Buna karşın Gündüzlü ve Boz Ulus çevresindeki diğer iki kolun vergi hane sayısı sırasıyla 29 ve 16 olarak kaydedilmiştir. Bu

iki grup, Osmanlı kaynaklarında “Başım Kızdılu Çepni” adıyla anılmıştır(Sümer 1992, 17).

XVII. yüzyıla gelindiğinde, söz konusu üç koldan Rumkale merkezli olan ana grubun, hâlen aynı bölgede yaşamını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Bu topluluğun, Korkmazlu, Sarılu, Köseler, Karalar, Kasaba ve Şuayyıblu gibi obalara ayrıldığı kaydedilmiştir. Öte yandan, “Başım Kızdılu” olarak anılan diğer iki kolun, bu yüzyılda Manisa ve Aydın yörelerine göç ettikleri tespit edilmektedir. Bu batıya yönelen göç hareketinin, yaklaşık 1690 yılı dolaylarında Rakka bölgesine zorunlu iskân edilmeleriyle doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir (Sümer 1992, 17).

Halep Türkmenleri kadar kalabalık ve etkili bir diğer Türkmen topluluğu da Boz Ulus Türkmenleri idi. Ana yerleşim sahaları başlangıçta Diyarbakır ve çevresi olan bu grup, XVII. yüzyılın başlarında bölgedeki siyasi ve idari baskılar sonucunda Orta Anadolu’ya doğru kitlesel bir göç hareketi başlatmıştır. Bu göç eden topluluklar arasında yer alan önemli bir Çepni kolu, kaynaklarda “Kantemir Çepnileri” olarak geçmektedir. Tıpkı Halep Türkmenlerinde olduğu gibi, Kantemir Çepnileri de Osmanlı tarafından Rakka bölgesine iskân edilmek istenmiş; ancak bu zorunlu iskân politikasından kaçınmak amacıyla Batı Anadolu’ya, özellikle Bergama, Manisa ve Balıkesir yörelerine doğru göç etmişlerdir. Bu göç sonucunda günümüzde bu Çepni toplulukları, Bergama’da dört, Manisa’da on bir ve Balıkesir’de otuz köyde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu yerleşimlerdeki Çepniler, tarihsel Alevi inanç yapılarını büyük ölçüde muhafaza etmeyi başarmışlardır(Şimşir ve Sevgili 2023, 271).

Söz konusu Batı Anadolu Çepnileri ile Güneydoğu Anadolu’daki Gaziantep Çepnileri arasında dikkat çekici bir inançsal bağ da bulunmaktadır. Her iki grubun Musa-i Kazım Ocağı’na bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağı doğrulayan önemli göstergelerden biri, Gaziantep’teki Çepni dedelerinin yıl içerisinde birkaç kez Manisa, Balıkesir ve Bergama’daki Çepni köylerini ziyaret etmeleridir(KK1, KK2, KK4). Bu

ziyaretler, sadece dini rehberlik açısından değil, aynı zamanda tarihsel kimlik ve ocak aidiyetinin sürdürülmesi bakımından da önem taşımaktadır.[2]

Önceki bölümlerde ele alınan ve yoğun nüfus barındıran Çepni topluluklarının yanı sıra, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde daha küçük gruplar hâlinde yaşayan Çepni aşiretleri de bulunmaktadır. Bu tür yerleşimlerin örnekleri arasında Sivas(Sümer 1992, 17), Adana'nın Sarıçam ilçesi, Kahramanmaraş'ın Elbistan bölgesi, Yozgat'taki Çepniyazı köyü, Çorum'un Buzluk Çepni köyü, Isparta'nın Gölhisar ilçesi, Ankara'nın Koçhisar bölgesi ile Düzce'nin Gölyaka ilçesi sayılabilir(Halaçoğlu 2009, 527-537). Bu yerleşim birimlerinde bulunan Çepni gruplarının inanç profili homojen değildir; bazı topluluklar Alevi geleneğine bağlılıklarını sürdürürken, bazıları ise Sünni inanç yapısına mensuptur. Bu durum, Çepni kimliğinin zamanla coğrafi, sosyal ve mezhepsel olarak çeşitlilik kazandığını ortaya koymaktadır.

Günümüzde Çepni Alevileri, Türkiye'nin farklı bölgelerine dağılmış olarak varlıklarını sürdürmektedir. Özellikle Balıkesir, Gaziantep(Aslan 2024, 82), İzmir, Amasya, Tokat, Sivas'ın bazı ilçeleri ile Kırşehir çevresinde(Çelik 2007, 1170) yaşayan Çepni toplulukları, Alevi inanç sistemine bağlılıklarıyla dikkat çekmektedir. Bu bölgelerdeki Çepni yerleşimleri, tarihsel göç hareketlerinin ve iskân politikalarının bir sonucu olarak şekillenmiştir.

Türkiye sınırlarının ötesinde de Çepni varlığına rastlamak mümkündür. Özellikle Osmanlı döneminde gerçekleşen göçler sonucunda Balkanlar'daki bazı bölgelere, başta Dobruca olmak üzere(Ocak 2002, 66-67; İnalcık 2005, 21), Çepni kökenli topluluklar yerleşmiş ve burada kültürel varlıklarını belirli ölçüde devam ettirmişlerdir. Bu dağılım, Çepni kimliğinin yalnızca Anadolu ile sınırlı kalmadığını, bölgesel ve uluslararası düzeyde daha geniş bir alana yayıldığını göstermektedir.

Dinsel Kimliğin Tarihsel Gelişimi

Anadolu'ya yerleşmeden önce Müslümanlığı kabul etmiş olan Oğuz boyları, İslam öncesi inanç sistemlerine ait pek çok kültürel unsuru da beraberlerinde Anadolu'ya taşımışlardır. Bu dönemde, göçer ya da yarı göçer Türkmen topluluklarıyla yakın etkileşim içinde bulunan bazı tasavvufi zümreler -başta Vefaiyye, Kalenderiyye ve Yeseviyye olmak üzere-bu grupların dini anlayışlarının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamıştır(Ocak 1999, 60).

Çepni topluluklarının inanç dünyası üzerinde derin etkiler bırakan bu gruplardan iki önemli tarihî şahsiyet öne çıkmaktadır: Hacı Bektaş-ı Veli ve Sarı Saltuk. Her iki isim de, hem Anadolu'nun dini dönüşüm sürecinde hem de Çepnilerin dini inanışlarının şekillenmesinde merkezi figürler olarak kabul edilmektedir. Özellikle bu sufî önderlerin söylem ve pratikleri, Çepnilerin dini kimliğinin oluşumunda belirleyici olmuştur.

Her iki sûfî şahsiyetin Çepnîlerin dinî yapısı üzerindeki etkisi, bu toplulukla aralarında kurulan tarihsel ilişkilerle açıklanabilir. Bu bağlamda öncelikle Hacı Bektaş-ı Velî'ye değinmek gerekir. Babai İsyanı'na katıldığı kabul edilen Hacı Bektaş-ı Velî'nin (Aşıkpaşazâde 2003, 298), isyanın bastırılmasının ardından takibatlardan kaçınmak amacıyla Çepnîlerin yerleşim sahası olan Suluca Karahöyük'e geldiği anlaşılmaktadır. İsyana katılan Türkmen zümreleri arasında Çepnîlerin önemli bir yer tuttuğu (Ocak 2002, 66-67) dikkate alındığında, Hacı Bektaş-ı Velî'nin bu toplulukla daha önceden irtibatlı olduğu da ihtimal dâhilindedir.

Hacı Bektaş-ı Velî'nin Çepnîlerle olan ilişkisi yalnızca Babai İsyanı sürecinde ve sonrasında Suluca Karahöyük'te bu toplulukla birlikte bulunmasıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda farklı bölgelere yerleşmiş Çepnî topluluklarına halifeler göndererek bu irtibatı sürdürmüştür. Bu halifeler arasında en çok bilinen isimlerden biri, Karadeniz bölgesindeki Çepnîlere gönderildiği kabul edilen Güvenç Abdal'dır(Kökel 2005, 55). Alevî-Bektaşî geleneğinde "on iki hizmet" içerisinde kapıcı (bâbcı) görevinde anılan Güvenç Abdal, dönemin önemli dede şahsiyetlerinden biri olarak

zikredilir. Onun bölgeye yerleşmesiyle birlikte, Çepnî boy yapısına dayalı olarak şekillenen Güvenç Abdal Ocağı teşekkül etmiş ve bu yapı zamanla Karadeniz'deki Alevî Çepnîler arasında belirleyici bir inanç merkezi hâline gelmiştir(Yalçın ve Yılmaz 2005, 9).

Hacı Bektaş-ı Veli'den sonra Çepni boyunun inanç yapısı üzerinde etkili olan önemli Alevi önderlerinden biri Sarı Saltık'tır. Kaynaklarda, Sarı Saltık'ın bir Çepni oymağının hem dini hem de siyasi lideri olduğu yönünde bilgiler yer almaktadır(Sümer 1992, 120). Günümüzde bu konuyla ilgili yapılan akademik araştırmalar, Sarı Saltık'a dair bazı iddiaları daha açık hale getirmiştir.

Bu konuda önemli çalışmalardan birine imza atan Ahmet Yaşar Ocak, 1263-1264 yıllarında Dobruca'ya iskân edilen Türkmen topluluklarına dikkat çekmektedir. Tarihî kaynaklara göre Anadolu Selçuklu sultanlarından II. İzzeddin Keykavus, beraberindeki Türkmen aşiretlerinden bir kısmı için Bizans İmparatoru VIII. Mihail Paleologos'tan iskân yeri talebinde bulunmuştur. İmparatorun bu talebe nasıl karşılık verdiği bilinmemekle birlikte, yaklaşık on iki bin hanelik bir Türkmen grubunun Üsküdar üzerinden Dobruca'ya geçtiği belgelenmiştir. Bu topluluğun, Çepni boyuna mensup olduğu yönünde güçlü kanaatler bulunmaktadır(Ocak 2002, 66-67). Söz konusu iskân hareketi, dönemin tarihsel bağlamıyla değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Özellikle 1240 tarihli Babai İsyanı'na aktif biçimde katılan Türkmen toplulukları arasında Çepnilerin önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. İsyan sonrası devletin yürüttüğü baskı ve takibat nedeniyle pek çok Çepni oymağı, Batı Anadolu, Sinop ve benzeri uç bölgelere çekilmiştir. Dobruca'ya yerleşen Türkmen grubunun da bu merkezden uzaklaşan Çepni topluluklarından biri olduğu düşünülmektedir(Yavuz 2022, 84).

Çepnîlerin dinî-mânevî kimliğinin teşekkülünde önemli bir rol oynayan unsur da Safevîler'in ortaya çıkışıdır. Özellikle Osmanlı-Safevî rekabetinin yoğunlaştığı XV. ve XVI. yüzyıllarda, Safevîler'le irtibat halinde bulunan bazı Çepnî

toplulukları Osmanlı merkezi otoritesinin tepkisini çekmiştir. Bu dönemde Safevîler'e meyil gösteren Çepnî aşiretleri, Osmanlı belgelerinde "rafizî", "dalâlette olan", "eşkıya" gibi ifadelerle zikredilmiştir(BOA, A.}MKT.NZD. 268-55, 1858).[3] Özellikle Kürtün havalisinde bulunan ve Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı olan Çepnî grupları Osmanlı-Safevî mücadelesinin doğrudan etkilediği zümreler arasında yer almıştır. Güvenç Abdal Ocağı'na mensup bazı grupların, bu baskı neticesinde Safevî hâkimiyetindeki İran topraklarına göç etmişlerdir(Yavuz 2022, 86). Diğer taraftan, Doğu Karadeniz'de kalan Çepnîlerin bir kısmı, bölgedeki beylerin Sünnîliği kabul etmeleriyle birlikte Osmanlı idaresine uyum sağlama sürecine girmiş ve bu durum aşiret yapısında kademeli bir mezhebî dönüşümün önünü açmıştır. Buna karşılık, Batı Anadolu ile Rumkale havalisi gibi Osmanlı idaresinin daha sınırlı nüfuz alanına sahip olduğu bölgelerde yaşayan Çepnîlerin büyük kısmı, Alevî-Bektaşî inanç sistemine bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Bu durum, Çepnîlerin tarihî serencamı içinde inanç yapılarının coğrafî, siyasî ve sosyal etkenlerle şekillendiğini göstermektedir.

Safevî Tarikatı'nın Çepnîlerle olan ilk temasının, ulaşılabilen kaynaklara göre, Şeyh Cüneyd dönemiyle başladığı anlaşılmaktadır. Tarikatın başına geçme konusunda amcası Şeyh Ca'fer ile yaşadığı mücadeleyi kaybeden Şeyh Cüneyd, Anadolu'ya geçerek faaliyetlerini burada sürdürmüştür. Başlangıçta Osmanlı ve Karaman beyliklerinden yerleşim amacıyla arazi talebinde bulunmuş, ancak bu talepler, Cüneyd'in siyasî ve dinî nüfuzu sebebiyle tehdit olarak değerlendirilmiş ve kabul edilmemiştir. Bu gelişme üzerine, Anadolu'da özellikle Türkmen aşiretleri arasında taraftar kazanmayı hedefleyen Şeyh Cüneyd, çoğunluğunu Çepnîlerin oluşturduğu gruplar arasında irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. Kısa sürede Halep Türkmenleri, Dulkadirliler ve Üç Oklu boyuna mensup Türkmen toplulukları arasında önemli ölçüde mürit edinmeyi başarmıştır(Yazıcı 1993, 123-124).[4]

Şeyh Cüneyd'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu Şeyh Haydar döneminde de, Çepnîler başta olmak üzere pek çok

Türkmen aşireti Safevî Tarikatı ile olan bağlarını sürdürmüştür(İnalcık 2016, 116). Bu süreçte Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan Çepnî topluluklarına mensup kalabalık bir grubun, Safevî etkisinin daha belirgin olduğu İran topraklarına göç ettiği de çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir(Gündüz 2008, 451-457).

Yavuz Sultan Selim döneminden itibaren Osmanlı-Safevî rekabetinin şiddetlenmesiyle birlikte, özellikle Safevî topraklarına yönelen Türkmen göçlerini durdurmak amacıyla Osmanlı merkezi idaresi çeşitli tedbirler almaya başlamıştır(BOA, A.{DVNSMHM.d.5-1401, 1566). Bu çerçevede, Anadolu'da yaşayan Çepnî topluluklarına önemli miktarda tımarlar verilmiş, ayrıca İran'a göç etmiş Çepnîlerin geri dönmeleri yönünde teşvik edici uygulamalara gidilmiştir. Ancak bütün bu girişimlere rağmen Çepnîlerin büyük bir kısmı Safevî topraklarında kalmayı tercih etmiştir.

XVI. yüzyıl boyunca Kızılbaşlık hareketlerinin artış göstermesi, Osmanlı yönetimini Çepnîler üzerinde daha sert önlemler almaya sevk etmiştir. Bu dönemde özellikle Kızılbaş inancında ısrar eden Çepnîlerin mallarına el konulması gibi uygulamalar dikkati çeker(BOA, A{DVNSMHM.d.12-606, 1571). Öte yandan, bazı Çepnî topluluklarının Sünnîliğe yönlendirilmesi amacıyla, cami ve cemaat faaliyetlerine katılanlara çeşitli imtiyazlar tanındığı da arşiv belgelerine yansımıştır (BOA, TT.d. 52, 1516, 620).

Söz konusu tedbirlerin bir diğer boyutu ise, Çepnîlerin Safevî sınır hattındaki askerî mahiyetteki kalelere yerleştirilmelerinin yasaklanmasıdır. Bu doğrultuda, merkezden taşra teşkilâtına gönderilen emirlerle, Çepnîlere herhangi bir askerî görev verilmemesi ve mevcut askerî birimlerden uzaklaştırılmaları istenmiştir (BOA, {DVNSMHM.d.12-606, 1571). Nitekim 1568 tarihli bir belgede, Safevîlerle yapılan savaşta Erciş Kalesi'nin düşmana teslim edilmesinde rol oynadıkları gerekçesiyle kaleden çıkarılan Çepnîler hakkında hüküm verilmiş; aynı şekilde Erciş, Ahlat, Bitlis ve Adilcevaz kalelerinde bulunan Çepnîlerin de bu kalelerden uzaklaştırılması emredilmiştir

(BOA, A.{DVNSMHM.d. 7-2281, 1658).[5]

Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılda Çepnîler arasında Safevî etkisini kırmak amacıyla uyguladığı idarî ve dinî politikalar, beklenen sonucu vermemiş; bu nedenle cezaî yaptırımlar da devreye sokulmuştur. Bu bağlamda, Kızılbaşlık inancına bağlılıklarını sürdürdükleri düşünülen Çepnî Alevîlerine yönelik hapis ve sürgün gibi ağır cezalar uygulanmaya başlanmıştır. Bu duruma dair örneklerden biri, 1566 tarihli bir belgeye yansımıştır. Belgeye göre, Kürtün yöresinde yaşayan Çepnîlerin Safevîlerle irtibatlı olduğu, bir kısmının İran'a göç ettiği ve gerekli tedbirler alınmadığı takdirde bu göçlerin artarak devam edebileceği yönünde Osmanlı merkezine bilgi verilmiştir. Bu ihbar üzerine, Safevîlerle bağlantısı olduğu şüphesi bulunan kişilerin gizlice tespit edilmesi, suçları sabit olanların ise merkeze gönderilerek gerekli cezalara çarptırılması emredilmiştir (BOA, A.{DVNSMHM.d.5-1401, 1566).

Benzer şekilde, başka bir belgede Basra bölgesinde dirlik sahibi olması gereken Rum yiğitleri yerine hâlâ Çepnî, Kürt Sarılı, Tat gibi grupların dirliklere sahip olduğu, bu kişilerin de Kızılbaşlıkla irtibatlarının araştırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, adı geçen gruplardan mezhebî bağlılığı şüpheli olanların tespiti, isimlerinin merkeze bildirilmesi ve suçlu görülenlerin cezalandırılması talimatı verilmiştir. Ayrıca, ellerinde dirlik bulundurmaları yasak olan unsurların bu yetkilerinin ellerinden alınarak, hak sahibi olarak kabul edilen Rum yiğitlerine devredilmesi emredilmiştir (BOA, A.{DVNSMHM.d. 61-104, 1586).

Sonuç

Genel olarak değerlendirildiğinde, Safevî-Osmanlı rekabeti, Çepnîlerin inanç dünyasında önemli bir dönüştürücü rol oynamıştır. Çepnîlerin ilk dönemlerde heterodoks karakterli dinî yapılara ve karizmatik sûfî şahsiyetlere yakınlık gösterdiği, bu sebeple Alevî-Bâtınî inanç yapılarıyla bütünleştiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Osmanlı hâkimiyetinin yerleşmesi ve merkezî yönetimin Sünnîliği

kurumsallaştırma yönündeki çabaları neticesinde, Çepnîler arasında zamanla mezhebî değişimlerin ortaya çıktığı görülmektedir (Aslan 2022, 171-189).[6]

Sonnotlar

[1]: Bedri Noyan, Seyyid Ali Sultan'ın Horasan erenlerinden Hüseyin Ata'nın oğlu olduğunu iddia etse de Seyyid Ali Sultan'ın velayetnamesinde ve tarihi belgelerde böyle bir bilgi bulunmamaktadır. Velayetnamesine göre ise onun Horasan erenlerinden olup, Yıldırım Bayezid döneminde Hacı Bektaş-ı Veli dergahına uğradıklarıdır. Detaylı bilgi için; Haşim Şahin, Seyyid Ali Sultan, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, C. 37, 2009, s. 48-50.

[2]: Örnek olarak Gaziantep Çepni dedelerinden Bektaş/Bekto dede (Bknz. Ek 4.) ve Demani dede, Manisa, Balıkesir'deki Çepni köylerine yılda birkaç kez giderek cem yürütmeye devam etmektedirler. Bektaş Piroğlu, 2018 yılında Manisa'daki Çepnidere köyünde bir cem ayini sırasında kalp krizi geçirip hakka yürümesiyle kendisinin vasiyeti üzerine kendi köyü Köseler'e değil Manisa-Dilek köyünde cenazesi sırlanmıştır (https://pirha.org/bektas-piroglu-dede-deyis-ve-semahlarla-dilek-koyunde-sirlandi-video-140181.html/02/10/2018/).

[3]: BOA, A.}MKT.NZD. 268-55, H.05-04-1275(1858). Osmanlı Devleti'nin Sünni kimliğini pekiştirmeye çalıştığı XVI. yüzyılın ortalarında, Aleviler ciddi bir ayrımcılığa uğramıştır. Hatta o dönemde, Müslüman kabul edilmelerine rağmen, Alevi kadın ve çocuklar savaş esiri gibi ele geçirilerek köle pazarlarına sürülmüştür. Bununla ilgili bir kayıt 12 numaralı Gaziantep Şer'iyye sicilinde görülmektedir. Sicilde geçen defterde; Kızılbaş Yusuf adlı on yaşlarındaki çocuğun 45 kuruşa satılmıştır. Melahat Arıkan, 12 Numaralı Ayntab Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1027-1028/M. 1618-1619. S.105-204.), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ensititüsü, Tarih Ana bilimdalı, Gaziantep, 2017, s.102. Yine Kızılbaş köle verileri için bknz. Murat

Çelikdemir-Melahat Arıkan, "Ayıntab Şeriyye Sicillerine Göre Ayıntab'da Kölelik ve Cariyelik (1608-1619)", III. Uluslararası Avrasya Muıltidisipliner Çalışmalar Kongresi Sosyal ve Beşeri Bilimler Kitabı, Ed.Ümran Türkyılmaz, Atabek Movlyanov, İksad, Gaziantep, 2019, s.440-452. Yine Kızılbaşların köle olarak kullanılması için dönemin ünlü şeyhülislamı Ebu Suud Efendi'nin fetva verdiği görülmektedir. Ertuğrul Düzdağ, Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları, Enderun Kitabevi, 1972, s. 139.

[4]: Şeyh Cüneyd, müritleriyle yine Çepnilerin kurduğu Taceddinoğulları beyliğinden Mehmed Bey ile buluşarak Trabzon Rum İmparatorluğuna karşı 1454'lü yıllarda başarılı seferler düzenledi. Ancak Fatih'in Şeyh Cüneyd'i tehdit olarak görüp, üzerine ordu göndermesiyle Şeyh Cüneyd, Akkoyun hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına gitmiştir. Burada kısa bir süre kaldıktan sonra birçok müridini yanına çağırarak Kafkasya'da Şirvanlılarla mücadeleye girmiş ve onlarla yaptığı savaşta ölmüştür. Tahsin Yazıcı, Cüneyd-i Safevî, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, C.8, 1993, s.123-124.

[5]: Konuyla ilgili birçok belge Osmanlı arşivinde bulunmaktadır. A{DVNSMHM.d.7-2072, H-21-03-976(M.1658). "Daha önce Erciş Kalesi muhasara olunduğunda kale içindeki yerli Çepni tâifesinin sancakbeyini katledip kaleyi düşmana verdikleri bildirildiğinden, hâlen kalede sakin olan Çepnilerin kaleden çıkarılmaları; ayrıca, azap ve hisar-erlerinin sılaya gidişlerinin bir düzen içinde yapılıp sılasına izinsiz gidenlerin veya vaktinde dönmeyenlerin, dirlikleri başkasına verilmek üzere bildirilmesi." A.{DVNSMHM.d.7-2140, H-03-04-976(M.1568). "Kemhıs Kalesi müstahfızlarından Gazi bin İskender'in fetihten beri kalede bulunduğu, dizdarlara çeşitli iftiralar atarak azledilmelerine sebep olduğu, devamlı yalancılık ve düzenbazlık yaptığı, kendisi gibi bazı müstahfızlarla işbirliği içinde oldukları, kaledeki diğer müstahfızların bunların şerrinden artık acze düştükleri şikayet edildiğinden, şikâyete konu olan müstahfızların teftiş

edilip sâbit olan suçlarının ayrıntılı olarak sicil edilerek sicil sûretlerinin Dergâh-ı Muallâ'ya gönderilmesi; ayrıca kalede Çepni tâifesinden bazı kimseler bulunduğu haber alındığından, onların da tespit edilip bildirilmesi."

[6]: Osmanlı Devleti'nin Alevi Çepni ve diğer Türkmen aşiretlere uyguladığı bu politikanın amacı sadece Safevi taraftarlığı değil, devlete göre güvenilmez yapılar (Babai İsyanı'ndan beri) olarak görülen gayrisünni toplulukların dönüşümüdür. Bu dönüşüm düşüncesi bir anlık alınan bir karar değildir. Bu düşünce sonraki yıllarda olgunlaşarak 1826'da tam anlamıyla uygulamaya konulacaktır. Bahsettiğimiz dönem ise dönüşümün başlangıç noktası olarak görebiliriz. Ayrıntılı bilgi için bknz. Aslan, Mustafa. "Osmanlı Devleti'nde Bektaşilik Özelinde Din-Devlet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme" Osmanlı'da Şehir, Toplum ve Ticaret II, Editörler: Erkan Işıktaş, Muhammet Nuri Tunç, Ankara: Sonçağ Akademi, (2022):171-189.

Kaynakça & İleri Okumalar

BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, Osmanlı Arşivi). A.DVNSMHM.d. 5/1401. 1566.

BOA. A.DVNSMHM.d. 7/2281. 1658.

BOA. A.DVNSMHM.d. 12/606. 1571.

BOA. A.DVNSMHM.d. 61/104. 1586.

BOA. A.MKT.NZD. 268/55. 1858.

BOA. TD nr. 1040. 1524-1530, 97.

BOA. TT.d. 52. 1516, 620.

Arıkan, Melahat. 2017. *12 Numaralı Ayıntab Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1027-1028 / M. 1618-1619)*. Gaziantep Üniversitesi.

Çelikdemir, Murat, and Melahat Arıkan. 2019. "Ayıntab Şer'iyye Sicillerine Göre Ayıntab'da Kölelik ve Cariyelik

(1608-1619).” In *III. Uluslararası Avrasya Multidisipliner Çalışmalar Kongresi: Sosyal ve Beşeri Bilimler*, edited by Ümran Türkyılmaz and Atabek Movlyanov, 440-452. Gaziantep: İKSAD.

Aslan, Mustafa. 2022. “Osmanlı Devleti’nde Bektaşilik Özelinde Din-Devlet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme.” In *Osmanlı’da Şehir, Toplum ve Ticaret II*, edited by Erkan Işıktaş and Muhammet Nuri Tunç, 171-189. Ankara: Sonçağ Akademi.

Aslan, Mustafa. 2024. “Sosyo-Kültürel Tarihin İzinde Çepni Alevileri: Gaziantep Çepnileri Örneği.” In *Alevi Topluluklar*, edited by Şükrü Aslan. İstanbul: GADEV.

Âşık Paşazade. 2003. *Osmanoğulları’nın Tarihi*. Edited by Kemal Yavuz and M. A. Yekta Saraç. İstanbul: K Kitaplığı.

Bostan, Hanefi. 2013. “Giresun Çevresi Çepnilerinin Dinî Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme.” In *Geçmişten Günümüze Giresun’da Dinî ve Kültürel Hayat Sempozyumu Bildirileri* I-II, 42-58.

Clavijo, Ruy Gonzales. 1993. *Anadolu, Orta Asya ve Timur*. Translated by Ömer Rıza Doğrul, edited by Kamil Doruk. İstanbul: Ses Yayınları.

Çelik, Burak. 2022. “XIII. Yüzyılın İlk Yarısında Moğol İstilası ve Anadolu’ya Göç Hareketleri.” In *2nd International Migration Researches Congress*, edited by Zeynel Karacagil. Ankara: Bidge Publications.

Çelik, Ali. 2007. “Anadolu’daki Alevi ve Sünni Çepnilerin Kültürel Açıdan Karşılaştırılması.” In *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni Bildirileri*, vol. 2, 1169-1188.

Çetin, Altan. 2008. “Bir Memlûk Kaynağında Yer Alan Oğuz/Türkmen Boyları ve Damgalarına Dair Bir Değerlendirme.” *Belleten* 72 (264): 483-490.

Demir, Necati. 2002. *Hacıemiroğulları Beyliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Gölpınarlı, Abdülbaki. 1958. *Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Velî (Vilâyetnâme)*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Gündüz, Tufan. 2008. "Safevîler." In *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, vol. 35, 451-457. İstanbul: TDV.

Halaçoğlu, Yusuf. 2009. *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*. Vol. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İnalcık, Halil. 2005. "Türkler ve Balkanlar." *Bal-Tam Türklük Dergisi* 3: 20-44.

İnalcık, Halil. 2016. *Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kardaş, Sedat. 2018. *Ali Nihanî'nin Manzum Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Kökel, Coşkun. 2005. "Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Bir Değerlendirme." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 35: 47-60.

Melikoff, İrene. 2010. *Hacı Bektaş: Efsaneden Gerçeğe*. Translated by Turan Alptekin. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Noyan, Bedri. 1998. *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*. Vol. 1. İstanbul: Ardıç Yayınları.

Ocak, Ahmet Yaşar. 1999. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sûfilik: Kalenderîler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Ocak, Ahmet Yaşar. 2002. *Sarı Saltık: Popüler İslam'ın Balkanlar'daki Destanî Öncüsü (XIII. Yüzyıl)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Sevinçli, Efdal. 2009. "Özel/Gizli Bir Dil: Çepni Dili." *Journal of Yaşar University* 4 (13): 1923-1949.

Sümer, Faruk. 1992. *Oğuzlar (Türkmenler)*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Sümer, Faruk. 1992. *Çepniler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Şahin, Haşim. 2009. "Seyyid Ali Sultan." In *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, vol. 37, 48-50. İstanbul: TDV.

Şimşir, Nahide, and Seher S. Sevgili. 2023. "Karesi Çepnilerinin Demografik, Fizikî ve İktisadî Özellikleri." *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* 134 (265): 271-284.

Yalçın, Alemdar, and Hacı Yılmaz. 2005. "Güvenç Abdal Ocağı." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 35: 9-27.

Yalman, Ali Rıza. 1977. *Cenupta Türkmen Oymakları*. Vol. 1. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yavuz, Kamil. 2022. *16. Yüzyılda Anadolu'da Oğuzların Çepni Boyu*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ordu Üniversitesi.

Yazıcı, Tahsin. 1993. "Cüneyd-i Safevî." In *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, vol. 8, 123-124. İstanbul: TDV.

Kaynak Kişiler

KK.1: Demani Çevik, 1950, Okur-Yazar, Musa-i Kazım Ocak dedesi, Milelis Köyü, Yavuzeli/Gaziantep.

KK.2: Hüseyin Çevik, 1933, Okur-Yazar, Musa-i Kazım Ocak dedesi, Milelis Köyü, Yavuzeli/Gaziantep.

KK.3: Fatma Baş, 1953, Okur-Yazar, Milelis Köyü, Yavuzeli/Gaziantep.

KK.4: Bekto Dede (Bektaş Piroğlu), 1938, Okur-Yazar, Musa-i Kazım Ocak Dedesi, Köseler Köyü, Nizip/Gaziantep.

KK.5: Fatma Bulut, 1943, Okur-Yazar değil, Sarılar Köyü, Yavuzeli/Gaziantep.

KK.6: Fidan Gözübüyük, 1969, Okur-Yazar, Dipçepni (Altınpınar) köyü, Araban/Gaziantep.

KK.7: Bektaş Aslan, 1927, Okur-Yazar, Köseler Köyü, Nizip/Gaziantep.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir